

Υπόθεση C-43/22

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

18 Ιανουαρίου 2022

Αιτούν δικαστήριο:

Sąd Najwyższy (Πολωνία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

22 Δεκεμβρίου 2021

Αναιρεσείων:

Prokurator Generalny

Λοιποί μετέχοντες στη διαδικασία:

D.J., D [X]. J., Ł.J., S.J.

Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe w K.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Έκτακτο ένδικο μέσο το οποίο ασκήθηκε κατά απόφασης που επιδικάζει χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης προκληθείσας από τον θάνατο οικείου προσώπου.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Η συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης της απόσπασης δικαστικού λειτουργού σε ιεραρχικά ανώτερο πολιτικό δικαστήριο για ορισμένο ή αόριστο χρόνο, βάσει μη δημοσιοποιημένων κριτηρίων, με δυνατότητα ανάκλησης της εν λόγω απόσπασης ανά πάσα στιγμή και χωρίς αιτιολογία.

Άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Έχουν το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και το άρθρο 5, παράγραφοι 1 έως 3, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε συνδυασμό με τα άρθρα 47 και 51, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνικές διατάξεις, δυνάμει των οποίων ο Υπουργός Δικαιοσύνης κράτους μέλους μπορεί, βάσει μη δημοσιευμένων κριτηρίων, αφενός να αποσπά δικαστικό λειτουργό σε ιεραρχικά ανώτερο πολιτικό δικαστήριο, το οποίο είναι αρμόδιο για την εκδίκαση υποθέσεων του δικαίου της Ένωσης, για ορισμένο ή αόριστο χρόνο και, αφετέρου, να ανακαλεί την εν λόγω απόσπαση ανά πάσα στιγμή με απόφαση η οποία δεν χρήζει αιτιολογίας;

2. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα: έχουν το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και το άρθρο 5, παράγραφοι 1 έως 3, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε συνδυασμό με τα άρθρα 47 και 51, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, την έννοια ότι εθνικό δικαστήριο το οποίο έχει επιληφθεί ενδίκου μέσου κατά απόφασης δικαστηρίου, στη σύνθεση του οποίου μετείχε δικαστής κατόπιν απόσπασής του με τον περιγραφόμενο στο πρώτο ερώτημα τρόπο, υποχρεούται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως εάν το εν λόγω δικαστήριο είναι ανεξάρτητο και αμερόληπτο, ακόμη και αν η υπό εξέταση υπόθεση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης;

3. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα: έχουν το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και το άρθρο 5, παράγραφοι 1 έως 3, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε συνδυασμό με τα άρθρα 47 και 51, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, την έννοια ότι δικαστήριο κράτους μέλους υποχρεούται να εξαφανίσει τελεσίδικη δικαστική απόφαση, όταν στη σύνθεση του δικαστηρίου που εκδίκασε την υπόθεση μετείχε δικαστής ο οποίος αποσπάστηκε σ' αυτό και το εν λόγω δικαστήριο δεν ήταν ανεξάρτητο και αμερόληπτο, κατόπιν ασκήσεως ενδίκου μέσου για την εξαφάνιση τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων, όπως το έκτακτο ένδικο μέσο της αναίρεσης υπέρ του νόμου, ή μήπως οι έννομες συνέπειες μιας τέτοιας παράβασης εμπίπτουν στο πεδίο της δικονομικής αυτονομίας του κράτους μέλους;

Παρατιθέμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 5, παράγραφοι 1 έως 3, ΣΕΕ

Άρθρα 47 και 51, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Παρατιθέμενες διατάξεις του εθνικού δικαίου

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Πολωνίας), άρθρα 45, 178, παράγραφος 1, 179.

Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych (νόμος περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων), άρθρο 77·

Kodeks postępowania cywilnego (Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, στο εξής: ΚΠολΔ), άρθρα 1, 379, σημείο 4, 386, παράγραφος 2, 398¹³, 398¹⁵, 398²¹·

Ustawa o Sądzie Najwyższym (νόμος περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, άρθρα 1, σημείο 1, στοιχείο b), 26, παράγραφος 1, 89, παράγραφος 1, 91, παράγραφος 1, 95, παράγραφος 1·

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Με απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2017, το Sąd Apelacyjny (εφετείο) απέρριψε την έφεση και την αντέφεση που είχαν ασκηθεί κατά της απόφασης του Sąd Okręgowy (περιφερειακού δικαστηρίου) της 9ης Μαρτίου 2016, η οποία υποχρεώνει την πρωτοδίκως εναγομένη (στο εξής: εναγομένη), Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe w K. (περιφερειακή υπηρεσία πρώτων βοηθειών στο K.), να καταβάλει σε κάθε πρωτοδίκως ενάγοντα, ήτοι στους D.J., D[X]. J., Ł.J. και S.J. (στο εξής: ενάγοντες), ποσό ύψους 100.000 πολωνικών ζλότν (στο εξής: PLN) με τους νόμιμους τόκους από τις 7 Αυγούστου 2013 έως την ημέρα αποπληρωμής ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης προκληθείσας από τον θάνατο οικείου προσώπου, του I.J., βάσει του άρθρου 446, παράγραφος 4, σε συνδυασμό με τα άρθρα 23 και 24 του Kodeks cywilny (Αστικού Κώδικα).
- 2 Στη σύνθεση του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση αυτή μετείχαν οι J.K. και J.N., εφέτες δικαστές υπηρετούντες στο sąd apelacyjny (εφετείο), και ο A.P.-P., δικαστής του sąd okręgowy (περιφερειακού δικαστηρίου) ο οποίος αποσπάστηκε την 1η Νοεμβρίου 2016, με απόσπαση αορίστου χρόνου, για να ασκεί τα δικαστικά του καθήκοντα στο Sąd Apelacyjny (εφετείο).
- 3 Το έκτακτο ένδικο μέσο κατά της απόφασης του Sąd Apelacyjny ασκήθηκε δυνάμει του άρθρου 89, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με τα άρθρα 115, παράγραφοι 1 και 1a του ustawy o Sądzie Najwyższym (νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου) από τον Prokurator Generalny (γενικό εισαγγελέα), ο οποίος προέβαλε την ανάγκη να διασφαλιστεί η τήρηση της αρχής του δημοκρατικού κράτους δικαίου, το οποίο υλοποιεί τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, και να εξαφανιστεί η προσβαλλόμενη απόφαση στο σύνολό της.
- 4 Ο Prokurator Generalny (γενικός εισαγγελέας) διατύπωσε την άποψη ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει τις αρχές, τις ελευθερίες και τα δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη που κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Πολωνίας, αφενός, δεχόμενη ότι το ποσό των 100.000 PLN είναι κατάλληλο για τη χρηματική ικανοποίηση κάθε ενάγοντα, μολονότι η διάρρηξη των οικογενειακών δεσμών μεταξύ των μελών της οικογένειας οφειλόταν στον θάνατο του I.J., ο οποίος επήλθε λόγω αδικοπραξίας εκ μέρους εργαζομένου της Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe w K. (περιφερειακής

υπηρεσίας πρώτων βοηθειών στο Κ.), τα δε επιδικασθέντα ποσά δεν επιτελούν την αντισταθμιστική λειτουργία που πρέπει να έχει η χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης και, αφετέρου, μη λαμβάνοντας υπόψη τη νομική και πραγματική κατάσταση στην οποία περιήλθαν οι ενάγοντες λόγω της αδικοπραξίας του εργαζομένου της Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe w K. (περιφερειακής υπηρεσίας πρώτων βοηθειών στο Κ.) και παραλείποντας να εξετάσει το ενδεχόμενο επιδίκασης στον κάθε ενάγοντα πλήρους χρηματικής ικανοποίησης ύψους 200.000 PLN. Ο Prokurator Generalny (γενικός εισαγγελέας) έκανε λόγο και για κατάφωρη παραβίαση του ουσιαστικού δικαίου λόγω εσφαλμένης ερμηνείας των σχετικών διατάξεων του Αστικού Κώδικα, η οποία οδήγησε στην παραδοχή ότι η κατάλληλη χρηματική ικανοποίηση των εναγόντων ήταν το ποσό των 100.000 PLN για καθένα εξ αυτών, κρίνοντας υπέρμετρο οιοδήποτε μεγαλύτερο ποσό.

- 5 Οι ενάγοντες ζήτησαν με υπόμνημά τους να γίνει δεκτό το ως άνω έκτακτο ένδικο μέσο στο σύνολό του και να καταδικαστεί η εναγομένη στα δικαστικά έξοδα. Η εναγομένη ζήτησε, με το υπόμνημά της αντίκρουσης, την απόρριψη του εκτάκτου ενδίκου μέσου ως προδήλως αβάσιμου και την καταδίκη των εναγόντων στα δικαστικά έξοδα.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 6 Η υποβολή στο Δικαστήριο των νομικών ερωτημάτων που περιλαμβάνονται στο διατακτικό της απόφασης περί παραπομπής είναι αναγκαία λόγω της συμμετοχής στη σύνθεση δικαστηρίου δικαστή ο οποίος αποσπάστηκε, δυνάμει του άρθρου 77, παράγραφος 1, σημείο 1, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, με σκοπό την άσκηση καθηκόντων για αόριστο χρόνο σε ιεραρχικά ανώτερο δικαστήριο, το οποίο εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Τα επίμαχα νομικά ζητήματα ανέκυψαν κατόπιν εκδόσεως της απόφασης του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowiecki κ.λπ., C-748/19 έως C-754/19, EU:C:2021:931, της οποίας οι σκέψεις 72, 73, 81, 82, 83, 88 και 90 καθώς και το διατακτικό παρατίθενται στην απόφαση περί παραπομπής.
- 7 Στο πλαίσιο αυτό, είναι κατ' αρχάς αμφίβολο εάν τα συμπεράσματα της απόφασης που εκδόθηκε στην υπόθεση C-748/19, τα οποία συνήχθησαν στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, εφαρμόζονται και στην περίπτωση απόσπασης δικαστών δυνάμει του άρθρου 77, παράγραφος 1, σημείο 1, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, οι οποίοι εκδικάζουν αστικές υποθέσεις.
- 8 Δεδομένου ότι η ως άνω απόφαση του Δικαστηρίου εκδόθηκε κατόπιν υποβολής προδικαστικού ερωτήματος από αιτούν δικαστήριο το οποίο εκδίκαζε ποινική υπόθεση, τα συμπεράσματά της δεν μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα στην περίπτωση αποσπασμένων δικαστών που εκδικάζουν αστικές υποθέσεις, για τον απλούστατο λόγο ότι τα συμπεράσματα αυτά διατυπώθηκαν στο πλαίσιο εξέτασης της συμβατότητας εθνικών ρυθμίσεων με το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και

2, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας. Επίσης, πέραν των πρόδηλων διαφορών που υφίστανται μεταξύ ποινικών και αστικών διαδικασιών, η διαπίστωση αυτή εδράζεται, μεταξύ άλλων, και στο γεγονός ότι, στο πλαίσιο αστικής δίκης, ο Minister Sprawiedliwości (Υπουργός Δικαιοσύνης), ο οποίος είναι ταυτόχρονα και Prokurator Generalny (γενικός εισαγγελέας), δεν έχει οιαδήποτε εξουσία επί των διαδικών (αντιθέτως προς την ποινική δίκη στην οποία ασκεί εξουσία επί της κατηγορούσας αρχής).

- 9 Κατόπιν των προεκτεθέντων, είναι αμφίβολο εάν η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-748/19 μπορεί να εφαρμοστεί και στην περίπτωση δικαστή ο οποίος αποσπάστηκε για να ασκεί τα καθήκοντά του σε ιεραρχικά ανώτερο δικαστήριο, το οποίο επιλαμβάνεται αστικών υποθέσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 77, παράγραφος 1, σημείο 1, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, δηλαδή βάσει διατάξεως η οποία δεν απαιτεί τον καθορισμό κριτηρίων για την απόσπαση, ούτε τη δημοσιοποίησή τους. Το ερώτημα αυτό τίθεται και αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η απόσπαση δικαστή βάσει του άρθρου 77, παράγραφος 4, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, για την άσκηση των καθηκόντων του σε ιεραρχικά ανώτερο δικαστήριο το οποίο εκδικάζει αστικές υποθέσεις που υπόκεινται στους κανόνες δικαίου της Ένωσης, δύναται, όπως και στην περίπτωση αποσπασμένου δικαστή ο οποίος εκδικάζει ποινικές υποθέσεις που υπόκεινται στους κανόνες δικαίου της Ένωσης, να ανακληθεί χωρίς την τήρηση προθεσμίας, με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης η οποία δεν χρήζει αιτιολογίας.
- 10 Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, είναι αναγκαίο να προσδιοριστούν οι έννομες συνέπειες της αντίθεσης των διατάξεων περί απόσπασης, όπως εκτίθενται ανωτέρω, προς το δίκαιο της Ένωσης. Τίθεται, κατ' αρχάς, το ζήτημα αν το εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί ενδίκου μέσου κατά απόφασης δικαστηρίου στη σύνθεση του οποίου μετείχε αποσπασμένος δικαστής, υποχρεούται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως αν το δικαστήριο αυτό είναι ανεξάρτητο και αμερόληπτο, ακόμη και αν η υπό εξέταση υπόθεση δεν αφορά ζήτημα του δικαίου της Ένωσης.
- 11 Πράγματι, η προσβαλλόμενη στην κύρια δίκη δικαστική απόφαση εκδόθηκε επί υποθέσεως που αφορούσε την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης προκληθείσας από τον θάνατο οικείου προσώπου και τέτοιου είδους αξιώσεις δεν υπόκεινται στο δίκαιο της Ένωσης. Εντούτοις δεν πρέπει να λησμονείται ότι η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-748/19 εκδόθηκε στο πλαίσιο υπόθεσης ενωσιακού χαρακτήρα η οποία αφορούσε τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας 2016/343. Για τον λόγο αυτό, η εν λόγω απόφαση του Δικαστηρίου δεν μπορεί, κατά την άποψη του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου), να εφαρμοστεί άμεσα στην περίπτωση αποσπασμένων δικαστών που εκδικάζουν υποθέσεις όχι μόνον διαφορετικής φύσεως (ήτοι στο πλαίσιο

αστικής δίκης), αλλά και υποθέσεις οι οποίες δεν υπόκεινται σε κανόνες που θεσπίστηκαν στο πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- 12 Εάν, απαντώντας στο πρώτο ερώτημα, το Δικαστήριο δεχθεί ότι και οι αποσπασμένοι δικαστές που εκδικάζουν αστικές υποθέσεις, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 77, παράγραφος 1, σημείο 1, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, δεν απολαμβάνουν των εγγυήσεων ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, τίθεται το ζήτημα των συνεπειών που επάγεται η προσβολή απόφασης εκδοθείσας σε αστική υπόθεση η οποία δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Σε μια τέτοια περίπτωση, εγείρονται ειδικότερα εύλογες αμφιβολίες αν το εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί ενδίκου μέσου κατά απόφασης δικαστηρίου στη σύνθεση του οποίου μετείχε αποσπασμένος κατά τον προεκτεθέντα τρόπο δικαστής, οφείλει ενδεχομένως να εξετάσει αυτεπαγγέλτως εάν το δικαστήριο που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση είναι ανεξάρτητο και αμερόληπτο. Πράγματι, η αρχή της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι το εθνικό δίκαιο είναι αυτό που καθορίζει εάν και σε ποιο βαθμό πρέπει να εξεταστεί το εν λόγω ζήτημα από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, καθώς και εάν, μεταξύ άλλων, απαιτείται προς τούτο η προβολή σχετικού ισχυρισμού εκ μέρους των διαδίκων.
- 13 Επιπλέον, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, τίθεται το ζήτημα αν είναι δυνατή, με την άσκηση εκτάκτου ενδίκου μέσου, η προσβολή αποφάσεως που εκδόθηκε με τη συμμετοχή δικαστή ο οποίος αποσπάστηκε δυνάμει του άρθρου 77, παράγραφος 1, σημείο 1, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων. Στο πλαίσιο αυτό, κρίσιμο είναι ειδικότερα αν το εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί ενός τέτοιου ενδίκου μέσου οφείλει ενδεχομένως να εξαφανίσει την τελεσίδικη απόφαση σε κάθε περίπτωση κατά την οποία διαπιστώνεται ότι στη σύνθεση του δικαστηρίου που εκδίκασε την υπόθεση μετείχε αποσπασμένος δικαστής και ότι, συνεπώς, όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο, το εν λόγω δικαστήριο δεν ήταν ανεξάρτητο και αμερόληπτο.
- 14 Η αναίρεση υπέρ του νόμου αποτελεί έκτακτο ένδικο μέσο το οποίο θεσπίστηκε με κύριο σκοπό την εξαφάνιση δικαστικών αποφάσεων λόγω πλημμελειών θεμελιώδους σημασίας υπό το πρίσμα της αρχής του δημοκρατικού κράτους δικαίου, το οποίο υλοποιεί τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης. Ο ρόλος του ελέγχου συνταγματικότητας που ασκεί το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) στο πλαίσιο συγκεκριμένης υποθέσεως, κατόπιν ασκήσεως αναίρεσεως υπέρ του νόμου, δεν είναι η εξαφάνιση όλων των ελαττωματικών αποφάσεων, αλλά μόνον εκείνων που θίγουν τα θεμέλια του κοινωνικού συμβολαίου, το οποίο αποτελεί τη βάση του δημοκρατικού κράτους δικαίου που υλοποιεί τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, και αφορούν, επομένως, συγκεκριμένο είδος σχέσης μεταξύ του ατόμου και των δημοσίων αρχών ή την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Επομένως, οι διαπιστωθείσες παραβιάσεις της εν λόγω αρχής πρέπει να είναι τόσο σοβαρές ώστε να επιτάσσουν επέμβαση στην ισχύ του δεδικοσμένου. Η αναίρεση υπέρ του νόμου, παρέχοντας (εφόσον είναι παραδεκτή) τη δυνατότητα εξαφάνισης μιας τελεσίδικης απόφασης, συνιστά εξαίρεση από τη συνταγματική αρχή της

σταθερότητας των τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων. Ως εκ τούτου, απλώς και μόνον το γεγονός ότι μια απόφαση εκδόθηκε κατά κατάφωρη παραβίαση του δικαίου δεν δικαιολογεί την εξαφάνισή της για να διασφαλιστεί η τήρηση της αρχής του δημοκρατικού κράτους δικαίου διότι, υπό συγκεκριμένες περιστάσεις, αναγνωρίζεται η υπεροχή της συνταγματικής αξίας της ασφάλειας δικαίου, της οποίας εγγενές στοιχείο είναι η προστασία του δεδικασμένου (*res iudicata*) με σκοπό τη διαφύλαξη της σταθερότητας και της τελεσιδικίας των δικαστικών αποφάσεων και των υφιστάμενων εννόμων σχέσεων.

- 15 Η αρχή της σταθερότητας των τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων έχει σημαντική αξία και στην έννομη τάξη της Ένωσης. Γίνεται δεκτό ότι, λόγω της σημασίας του δεδικασμένου, η σταθερότητα του δικαίου και των εννόμων σχέσεων καθώς και η ορθή απονομή της δικαιοσύνης επιβάλλουν οι δικαστικές αποφάσεις να καθίστανται τελεσίδικες μετά την εξάντληση των προβλεπόμενων ενδίκων μέσων ή μετά την εκπνοή των προθεσμιών που τάσσονται για την άσκηση αυτών των ενδίκων μέσων. Κατά συνέπεια, το δίκαιο της Ένωσης δεν απαιτεί από τα εθνικά δικαστήρια να μην εφαρμόζουν τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες που προσδίδουν ισχύ δεδικασμένου σε ορισμένη απόφαση, έστω και αν αυτή η μη εφαρμογή θα μπορούσε να θεραπεύσει την παραβίαση του δικαίου της Ένωσης από την εν λόγω απόφαση (αποφάσεις της 1ης Ιουνίου 1999, *Eco Swiss*, C-126/97, EU:C:1999:269, σκέψεις 46, 47 της 16ης Μαρτίου 2006, *Kapferer*, C-234/04, EU:C:2006:178, σκέψεις 20, 21, 24).
- 16 Συγχρόνως, το δίκαιο της Ένωσης προβλέπει την αρχή της πρακτικής αποτελεσματικότητας (*effet utile*), η οποία επιβάλλει την πλήρη εφαρμογή του δικαίου αυτού σε όλα τα κράτη μέλη και συνιστά επίσης εγγύηση της δικονομικής προστασίας των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο αυτό. Υπό το πρίσμα της αρχής αυτής, το δίκαιο της Ένωσης πρέπει να εφαρμόζεται αυτεπαγγέλτως, χωρίς να είναι αναγκαία η επίκλησή του στο πλαίσιο των ισχυρισμών που προβάλλουν οι διάδικοι.
- 17 Ιδιαίτερο συμπλήρωμα της αρχής της αποτελεσματικότητας είναι η έννοια της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών. Η εν λόγω αρχή, που έχει παραδοσιακά διατυπωθεί στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 1976, *Rewe-Zentralfinanz* και *Rewe-Zentral*, 33/76, EU:C:1976:188 και *Comet*, 45/76, EU:C:1976:191, ορίζει ότι, ελλείψει ενωσιακών κανόνων, η εθνική έννομη τάξη είναι αυτή που καθορίζει τα αρμόδια δικαστήρια για την έκδοση αποφάσεων και τις δικονομικές προϋποθέσεις άσκησης των ενδίκων μέσων που αποσκοπούν στην προστασία των δικαιωμάτων που οι υπήκοοι των κρατών μελών αντλούν απευθείας από το δίκαιο της Ένωσης.
- 18 Κατόπιν των προεκτεθέντων, είναι αμφίβολο εάν η άσκηση εκτάκτου ενδίκου μέσου κατά τελεσίδικης απόφασης, σε αστική υπόθεση που δεν αφορά ζητήματα του δικαίου της Ένωσης, εκδοθείσας από δικαστήριο στη σύνθεση του οποίου μετείχε δικαστής αποσπασμένος σε ιεραρχικά ανώτερο δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 77, παράγραφος 1, σημείο 1, του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, πρέπει, σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει (όπως αποφάνθηκε

και στην υπόθεση C-748/19) ότι ο εν λόγω δικαστής δεν απολαύει των εγγυήσεων ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, να οδηγήσει στην εξαφάνιση της προσβαλλόμενης απόφασης. Σε μια τέτοια περίπτωση, πρέπει να διευκρινιστεί, κατ' αρχάς, αν το εθνικό δικαστήριο που εκδικάζει το έκτακτο ένδικο μέσο οφείλει, αυτεπαγγέλτως και σε κάθε περίπτωση, να εξαφανίσει την τελεσίδικη απόφαση του δικαστηρίου στο οποίο μετείχε ο εν λόγω αποσπασμένος δικαστής ή αν είναι δυνατόν, στην περίπτωση αυτή, να καθορίσει τις έννομες συνέπειες μιας τέτοιας παράβασης βάσει των εθνικών κανόνων, στο πλαίσιο της προμνησθείσας δικονομικής αυτονομίας του κράτους μέλους.